

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK

11.HAFTA

ETİK NEDİR?

- Genel olarak; yarar, iyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kavramları inceleyen, bireysel ve grupsal davranış ilişkilerinde neyin iyi neyin kötü olduğunu belirleyen ahlaki ilkeler değerler ve standartlar sistemine etik denir (Hatcher, 2004: 258; Ural ve Kılıç, 2011: 23).

BİLİM AÇISINDAN ETİK...

- Bilim etiği, bilimi yapan kişiye, gerçekleştireceği araştırma sürecinde ve bu sürecin çıktısı olan sonuçlarını kamuoyuyla paylaşırken, uymasđ gereken ahlaki yolu gösterici nitelikte bir rehber olarak bu işle uğraşan kişilere uyulması gereken bir takım yükümlülükler getirmektedir.
- Dođruyu bulmak için araştırma yaparken uluslararası kabul gören standartlara uygun bilimsel çalışma yöntemi izlenmesi şarttır.

BİLİM AÇISINDAN ETİK...

- Verilerin güvenilirliği ve araştırma sonuçlarının aynı koşullarda tekrarlanabilir olması önem taşımaktadır.
- Kendisiyle arasına eleştirel mesafe koymak, kesinlik, güvenilirlik ve dürüstlük ilkelerini uygulamak bir bilim insanının ahlakını oluşturan tavır tutumların en önemlileridir.
- Ayrıca, bir bilim insanının projeleri potansiyel riskleri üzerine toplumun dikkatini çekmek, kötü niyetli kullanıma karşı uyarmak, zararlı sonuçlara götürebileceği ön görülen araştırmalardan vazgeçmek gibi davranış ve tutumlar içerisinde bulunmak şeklinde bir takım sorumlulukları da bilim etiği açısından oldukça önemlidir (Ural ve Kılıç, 2011: 24).

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK VE SORUNLARI (TÜBA)

- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) “Akademik Bilim Etiği Komisyonu”nun hazırladığı ve “Bilimsel Araştırmalarda Etik ve Sorunları” başlığıyla kamuoyuna kitap halinde sunulan raporda bilim insanlarının uğraşlarında üzerinde durmaları ve dikkate almaları gereken ilkeler, şu şekilde belirtilmektedir (Ural ve Kılıç, 2011: 25).

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK VE SORUNLARI (TÜBA)

- ***Gerçeğe Uygunluk:*** Veriler, sadece bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemlerden elde edilir.
- ***Bilimsel Araştırmanın Zarar Vermemesi:*** Araştırmanın deneklere zarar vermemesi, deneklerin olası riskler konusunda açık şekilde bilgilendirilmesi ve deneye katılım kararının etki ve baskı olmaksızın özgürce alınması gerekir.
- ***Sorumluluk Ve Haklar:*** Bilim insanları araştırma sonuçları ile ilgili olarak toplumu bilgilendirmek, olası zararlı uygulamalar konusunda uyarmakla yükümlüdürler.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK VE SORUNLARI (TÜBA)

- **Yazarlar:** Araştırma sonuçları araştırmayı yapanların tümünün isimleriyle yayımlanır.
- **Kaynak Gösterme Ve Alıntılar:** Bilimsel yayınlarda ya da genel kamuoyuna dönük olarak yayınlanan her türlü makale, derleme, kitap ve benzeri yayınlarda daha önce yayınlanmış veya yayınlanmamış bir çalışmadan yararlanırken o çalışma bilimsel yayın kurallarına uygun biçimde kaynak olarak gösterilmelidir.
- **Akademik Etkinliklerde Etik Ve Bilim İnsanı:** Bilim insanı akademik yaşamının bütün evrelerinde ve öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelere ilişkin görevlerde bilimsel liyakati temel ölçüt olarak kabul eder, temel etik kurallarının dışına çıkmaz ve bu kuralların dışına çıkılmasına göz yummaz.

BİLİMSEL İNSANININ UYMASI GEREKEN SORUMLULUKLAR

- Araştırmanın tasarımında ve yürütülmesinde en yüksek mesleki standartlara sahip olmak,
- Araştırmanın yapılışı ve bulgularını analizi sırasında, öz eleştiri dürüstlük ve açıklığı elden bırakmamak,
- Aynı konu üzerinde araştırma yapmış ve yapmakta olan diğer araştırmacılara karşı, onların katkılarını içtenlikle ve açıkça teslim edici bir tavır içinde olmak ve bu tavırları bilimsel bir çalışma yaparken tam olarak korumaktır (Ural ve Kılıç, 2011: 27).

BİLİMSEL YANILTMA NEDİR

Yapılan bilimsel araştırmaların değerini ve güvenirliğini azaltan her türlü girişime bilimsel yaniltma denir (Kansu, 1994: 71; Ural ve Kılıç, 2011: 26).

BİLİMSEL YANILTMA

Bilimsel Yanıltma İki Şekilde Ortaya Çıkmaktadır
(Kansu, 1994: 71; Ural ve Kılıç, 2011: 26):

1) Disiplinsiz ve Düzensiz Araştırma ya da Bilimsel Yanıltma: Disiplinsiz ve düzensiz araştırma yapan kişi kötü niyetli olmamakla birlikte, fakında olmadan güvenilir olmayan sonuçlar da üretebilmektedir.

2) Saptırma ya da Yalancılık: Bilimsel saptırma ya da yalancılık ise araştıracının bilinçli olarak ve amaçlı bir yaklaşımla çalışmanın metodlarını ve sonuçlarını kötü niyetle saptırması ve değiştirmesi anlamında kullanılmaktadır.

BİLİMSEL YANILTMA

Kansu, Bilimsel Yanıltmayı 3 Grupta Toplamıştır
(Kansu, 1994: 71; Ural ve Kılıç, 2011: 26)

- 1) Bilimsel korsanlık, başka araştırmacıların verilerini, kendi izni olmadan kullanmak.
- 2) Başkalarının fikir, yazı ve çalışmalarını çalarak, aldığı kişilere gereken şekilde atıf yapmadan kendisinininki gibi göstermek, söylemek ya da yayınlamak.
- 3) Verilerin saptırılması veya var olmayan bilgilerin/verilerin yoktan var edilmesi.

Bilimsel Araştırma Ve Uygulamalarda Genel Kabul Gören Etik İlkeler Şunlardır (Ural ve Kılıç, 2011: 28):

- Hizmet sunulan veya hizmetinden yararlanan kiŐilerin suistimal ya da taciz edilmemesi,
- Uzmanlık sınırlarının bilinmesi,
- Uzmanlığın güncel tutulması,
- Araştırmalarda katılımcıların zgr iradeleriyle katılımlarının ve bilgilendirmelerinin sağlanması,
- Alınan bilgilerin gizliliđi,
- Psikolojik veya fiziksel rahatsızlık ve kandırmanın yer almaması,
- Elde edilen bilgilerin belirtilen ve onaylanan amaçlar dıŐında kullanılmaması,
- Hizmet alınan veya verilen iŐler arasında ayırım yapılmaması gibi konuları kapsamaktadır.

ETİK İHLALİ

Bilimsel Araştırma Sürecinde Karşılaşılan Etik İhlallerinin Yaratacağı Sorunlar Şunlardır (TÜBA, 2002; Ural ve Kılıç, 2011: 26

- Yazarlık hakkı sorunları,
- Disiplinsiz araştırma,
- Uydurmacılık,
- Çoklu yayın veya bölerek yayınlama,
- İnsan, hayvan etiğine saygısızlık,
- Kaynakların taraflı seçilmesi ve
- Taraflı yayındır.

KAYNAKLAR

- Ural, A. Ve Kılıç, İ., (2011) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.

